

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЯКОИ ОТ КРИТЕРИИТЕ И ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНИ СТЕПЕНИ В ОБЛАСТТА НА ВЕТЕРИНАРНАТА МЕДИЦИНА ПРЕДИ И СЛЕД ПРИЕМАНЕТО НА ЗАКОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА АКАДЕМИЧНИЯ СЪСТАВ В Р БЪЛГАРИЯ (ЗРАСРБ)

Л. Костадинова*, Ив. Божков**, Ив. Борисов ***
Тракийски университет, Стара Загора 6000, България

* e-mail: lassy_2002@abv.bg

*** e-mail: vetzakon@abv.bg

РЕЗЮМЕ

В доклада се извършва сравнителен анализ на критериите за присъждане на научната степен „доктор”, съобразно старата нормативно-правна уредба и утвърдената със Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) от 2010г. Анализират се и някои от показателите в разработеният въз основа на ЗРАСРБ Правилник за развитието на академичния състав в Тракийски университет (ПРАСТУ). Проследяват се основните положителни страни и недостатъци на двата закона – Закон за научните степени и научните звания (ЗНСЗ) и Закон за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) в организационно-правен и финансов аспект и се правят съответни изводи относно техните предимства и недостатъци.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: *академичен състав, ЗРАСРБ, ЗНСЗ, човешки ресурси*

Проблема за развитието на академичния състав във Висшите учебни заведения (ВУЗ) е бил обект на много дискусии както в научните среди, така и в сферата на държавните институции и обществено-политически организации.

След настъпилите през 1990 г. демократични процеси в страната, този проблем придоби още по-голямо значение и актуалност. През 1992 г. Министерство на образованието и науката (МОН) разработи и издаде „Бяла книга за Българската наука и образование”, в която се акцентира върху необходимостта за фундаментални промени в образованието и науката и тяхното ефективно управление.

На първата Национална конференция на съвета на Ректорите, проведена в Габрово през 1992 г. в присъствието на заместник-председателя на МС и министър на МОН, проф.Н. Василев, се обсъждат тенденциите за реформите във ВУЗ в т.ч. и необходимостта от адекватни промени на нормативно-правна уредба за развитие на академичния състав. Изказват се мнения за коренни промени и децентрализация на системата за присъждане на научни степени и научни звания и ликвидирането на Висшата атестационна комисия (ВАК) като институция.

В издаденият през 2009 г. от Българска Академия на Науките (БАН) Монографичен труд „Науката в България в началото на XXI век” наред с другите проблеми се прави задълбочен анализ и на човешкия потенциал в науката и неговото развитие.

Много са факторите и критериите които определят облика и авторитета на един Университет, но един от най-важните, е количеството и качеството на академичния състав. Много голяма е неговата оценъчна стойност при програмните и институционални акредитации осъществявани от Националната агенция по оценяване и акредитация (НАОА) , а също така и за класирането на отделните специалности и научни направления по рейтинговата система на МОНМ.

Развитието на академичния състав е пряко свързан със системата и институциите за оценка на кадрите и нормативно-правната уредба, регламентираща тази дейност.

От 1972 година съгласно ЗНСЗ и Правилника за неговото приложение оценката на кадрите и техния принос в науката се осъществяваше от ВАК при МС.

След приемане на ЗРАСРБ от НС, който влезе в сила от 25.05.2010 г. тази отговорна функция се предостави на ВУЗ и Научните институти и организации (БАН, ССА и др.).

Приемането на новия закон се посрещна нееднозначно от научната общност във ВУЗ – с адмирации от по-младата генерация и с известен скептицизъм от хабилитираните преподаватели, придобили научни степени и звания по стария закон.

Все още е много рано от времеви аспект да се правят задълбочени и научнообосновани изводи както от организационно-правна, морално-етична, така и от приложна гледна точка предимствата и недостатъците на двата закона. Единият (ЗНСНЗ) е прилаган в продължение на 40 години при две коренно различни общественно-икономически системи. По новия закон се провеждат процедури на практика по-малко от две години и не е редно нито да се възхваляват предимствата, нито да се приемат безрезервно недостатъците му.

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ

С настоящата работа си поставихме за цел да направим един най-общ анализ на някои от процедурите при стария и новия закон за придобиване на научни степени в областта на ветеринарната медицина на модел Ветеринарномедицински факултет (ВМФ) при Тракийски университет – Стара Загора.

Конкретните задачи, обект на настоящото проучване са:

- времевия процес за присъждане на научните степени при ЗНСНЗ от 1972 г. и ЗРАСРБ -2010 г.;
- властовите правомощия и компетенции на звената при присъждане на научните степени и звания;
- финансовите разходи, свързани с провеждане на процедурите за научната степен „доктор” в двата закона.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Проучването е извършено чрез използване методи на сравнителния анализ и експертната оценка на авторите, единият от които е бил два мандата председател на Специализираната научна комисия по ветеринарна медицина и животновъдство при Президиума на ВАК, другият е бил член и секретар на Специализиран научен съвет, а третият в момента е докторант и асистент във ВМФ, на който предстои защита за придобиване на научната степен „доктор”.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Анализът на осреднените цифрови данни (табл.1) на времевия процес за отделните процедури в съответните звена от йерархичната система, регламентирани от ЗНСНЗ и Правилника за неговото приложение показва, че от стартиране на процедурата в първичното звено, защитата в научния съвет и утвърждаването ѝ в Специализираната научна комисия при ВАК са необходими средно 510 дни.

Таблица.1 Времени процес на процедурите, свързани с присъждане на научни степени по ЗНСЗ в сила от 1972 да 2010 г.

№ по ред	Възходяща йерархичност на процедурите	Необходими дни
1.	Разглеждане на материалите по процедурата в първичното звено- катедра.	30 - 45
2.	Разглеждане на материалите в разширеното първично звено и предложение за избор на рецензенти.	60
3.	Внасяне на материалите за разглеждане в СНС и решение за избор на рецензенти.	60
4.	Изготвяне на рецензиите и насрочване заседание на СНС за провеждане на избор (защита).	120
5.	Внасяне на материалите по процедурата в специализираната НК при ВАК.	60
6.	Насрочване на заседание на СНК при наличие най-малко на 5 процедури - избор на докладчик по процедурата на СНК	60-90
7.	На следващото заседание на СНК разглеждане на процедурата и вземане на решение по нея.	50-60
8.	При <i>положителен вот</i> след 3 месеца получаване на диплома.	90
	ВСИЧКО ДНИ	510 - 545
9.	При <i>отрицателен вот</i> внасяне на процедурата за разглеждане в ПВАК	60-120
10.	Избор на докладчик или супер рецензент от ПВАК	60
11.	На едно от следващите заседания на ПВАК вземане на окончателно решение.	60
12.	Получаване на диплома при <i>положителен вот</i> .	90
	ВСИЧКО ДНИ	660 - 720

При някои процедурни нарушения в отделните йерархични звена, отрицателен вот в СНС или Специализираната научна комисия при ВАК и следващите процедури в Президиума на Висшата атестационна комисия, времетраенето на процедурите се удължава до 660 дни. В отделни случаи – летни отпуски; промени в състава на Научните комисии и

Научните съвети при ВАК, времето за присъждане на научни степени се удължава повече от 2 години.

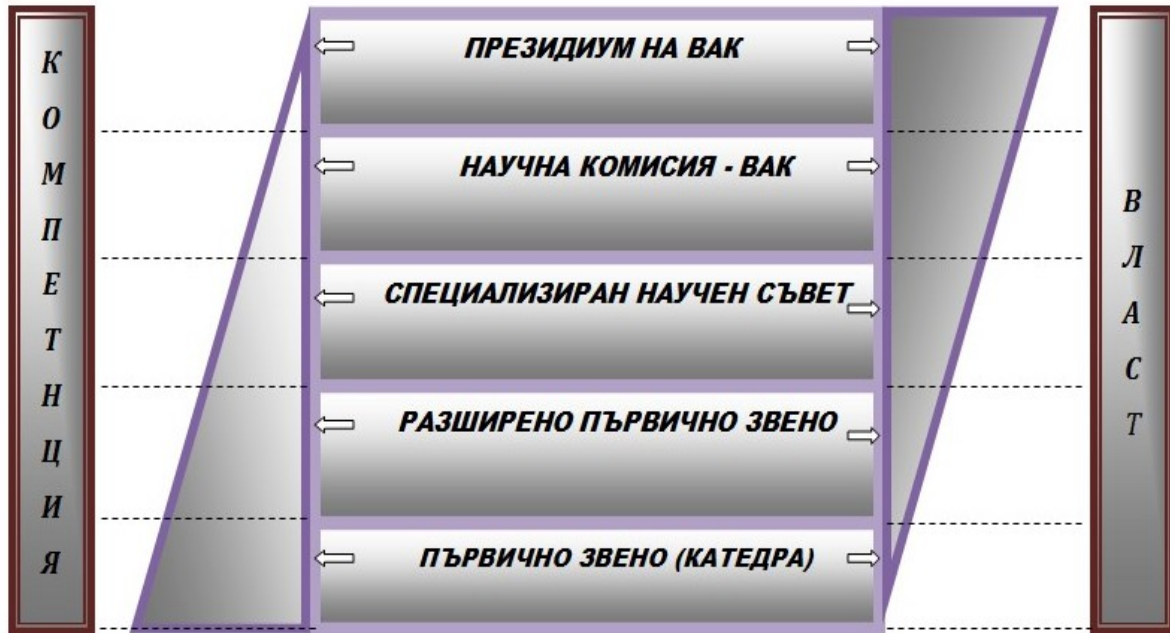
Един от основните аргументи за отменяне на ЗНСНЗ бе тромавата и бюрократична система за присъждане на научните степени и научните звания в Р България.

Таблица.2 Времени процес на процедурите, свързани с присъждане на научни степени по ЗРАСРБ в сила от м. май, 2010 г.

№ по ред	Възходяща йерархичност на процедурите	Необходими дни
1.	Разглеждане в първичното звено – катедра и становище за готовност за откриване на процедура за защита.	30
2.	Разширено първично звено и предложение за жури .	45 - 60
3.	Внасяне на предложението за решение на ФС за избора на жури.	30
4.	Предложение за издаване на заповед от ректора за състав на жури.	15
5.	Първо заседание на журито за избор на рецензенти и изготвяне на становища.	30
6.	Второ заседание на журито за провеждане на избора по процедурата	90
7.	При положителен вот научна степен се придобива в деня на заседанието на научното жури.	1
8.	Изготвяне на диплома и връчването ѝ на кандидата от Ректора.	5
	ВСИЧКО ДНИ	246 - 261

Анализът на данните за процедурите за придобиване на научни степени по новия закон (ЗРАСРБ) показват, че времето е намаляло около 2 пъти в сравнение със стария закон (табл. 2). Това е едно от съществените предимства на новия закон както от организационно-правен, така и от личностно-морален аспект.

Фигура 1. Властови позиции и компетенции на звената в Йерархията на системата за присъждане на научни степени и звания, съгласно ЗНСНЗ (1972- 2010г.)

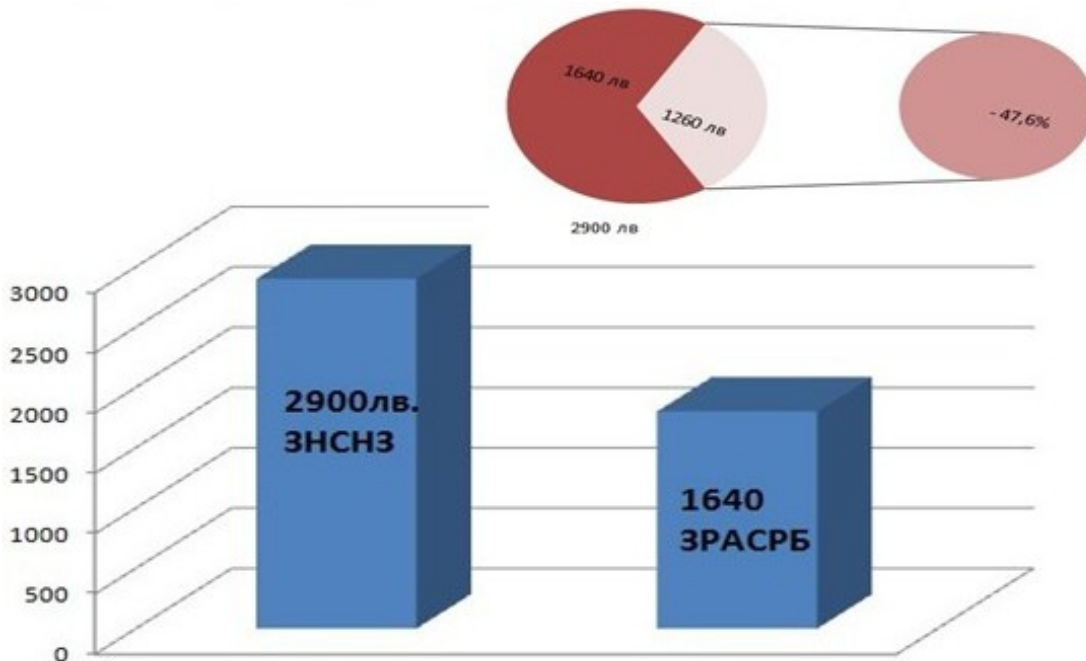

На фиг. 1 са отразени властовите позиции и научната компетенция на отделните звена в системата за присъждане на научни степени по отменения закон. Видно е, че съществува несъответствие и обратнопропорционална зависимост между власт и компетенции. Колкото е по-висока властовата позиция, толкова по-малки са компетенциите по разглеждания проблем. Това се отнася особено за ПВАК, където обикновено се разглеждат най-комплицираните казуси (отрицателен вот по процедурата в СНС, а положителен в СНК при ВАК или обратното), а няма нито един член от неговия състав специалист в съответната област.

По закон докладчик по съответната процедура е председателя на СНК, който изразява становището на комисията и на базата на закона и морално-етичните принципи предлага на членовете на ПВАК да вземат съответно решение.

По новия закон за ЗРАСРБ оценките за качеството на дисертационния труд се правят от 5-членно научно жури, включващо тесни специалисти по съответния шифър, което дава възможност за по-безпристрастна и обективна оценка на разработения труд. Процедурата завършва в деня на второто заседание на Научното жури и при положителен вот още на следващия ден кандидата може да получи дипломата си.

Фигура.2 Финансово обезпечаване на процедурите за придобиване на научна степен „доктор” по реда на ЗНСНЗ и ЗРАСРБ.

Анализът на данните за финансовото обезпечаване на процедурите за придобиване на научна степен „доктор” (фигура 2), показват, че при старият закон за една процедура са изразходвани средно 2900 лв., а при новият 1640 лв. което е с 47,60 % по-малко. Този показател в условията на финансова криза и непрекъснато намаляване на бюджетните средства на ВУЗ е от съществено значение и не трябва да се пренебрегва.

ИЗВОДИ

С приемането на ЗРАСРБ се създават условия за:

1. Премахване на сложната (бюрокраична и йерархична система) за присъждане на научната степен „доктор” и се намалява близо два пъти времето от стартиране на процедурата до защитата и получаване на диплома от кандидата.
2. По-обективна оценка за качеството на дисертационния труд от тесни специалисти в съответната област.
3. Намаляване с 47,60 % разходите свързани с процедурата за присъждане на научната степен.
4. Премахване (намаляване) на неадекватността между властовите правомощия и научни компетенции на звената в йерархията при присъждане на научни степени.
5. Изравняване (приближаване) на организационно-правните и административни процедури за придобиване на научни степени с тези на европейските страни, САЩ, Канада и др.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бяла книга за българското образование и наука, София-БАН, 1992 г.
2. Закон за научни степени и научни звания, 1972 г.
3. Закон за развитие на академичния състав в Р България, ДВ, бр. 38, 2010 г.
4. Науката в България в началото на XXI век- Анализ, БАН, 2009 г.
5. http://www.bas.bg/fce/001/0079/bigimg/naukata_v_bulgaria.pdf

6. Правилник за приложение на ЗНСНЗ – 1972 г.
7. Правилник за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България, ДВ, бр. 75, 2010 г.
8. Правилник за развитие на академичния състав на Тракийския университет, Стара Загора, 2011 г.
9. Протокол № 23 от заседание на ПВАК, София, 08.10.2008 г.
10. Първа Национална конференция на Ректори на висшите училища в Р България, Габрово, 1992 г.